

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 31.01.2001
KOM(2001) 59 final

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN

UDDANNELSESSYSTEMERNES KONKRETE FREMTIDIGE MÅL

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning.....	3
1. Medlemsstaternes perspektiv	3
- Deres vigtigste overvejelser.....	4
- Og indsats på EU-niveau	5
2. Forslag til konkrete fremtidige mål.....	5
- Øge kvaliteten af undervisningen i EU	6
- Lette adgangen til uddannelse i alle faser af livet	7
- Tilpasse definitionen af grundlæggende færdigheder til det videnbaserede samfund.....	9
- Gøre almen og faglig uddannelse åben over for det lokale miljø, EU og resten af verden.	11
- Anvende ressourcerne bedst muligt	13
- Udvikle nye partnerskaber med skolerne	14
3. Den "åbne koordinationsmetode", som blev foreslået i Lissabon.....	14
Konklusioner	15
Resumé	17
Bilag	18

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN

UDDANNELSESSYSTEMERNES KONKRETE FREMTIDIGE MÅL

INDLEDNING

1. Det Europæiske Råd opfordrede på sit møde i Lissabon i marts 2000 Rådet (uddannelse) om - "*med henblik på at.... forelægge Det Europæiske Råd en generel rapport i foråret 2001 - mere overordnet at overveje de konkrete fremtidige mål for uddannelsessystemerne, idet der skal fokuseres på fælles problemer og prioriteter, samtidig med at den nationale mangfoldighed respekteres*"¹. På mødet i juni 2000 opfordrede Rådet (uddannelse) Kommissionen til at udarbejde et udkast til en sådan rapport. Kommissionen opfordrede medlemsstaterne til at bidrage til denne proces ved at besvare et spørgeskema vedrørende opfølgningen på Lissabon-konklusionerne generelt, og mere specifikt om deres syn på uddannelsessystemernes konkrete fremtidige mål. Kommissionen forelagde et arbejdsrapport for Rådet (uddannelse) den 9. november 2000, baseret på dens egne overvejelser og på den aktuelle debat og forskning inden for uddannelsesområdet (alle medlemsstater havde endnu ikke indsendt deres bidrag). Dette udkast til rapport tager ikke kun hensyn til medlemsstaternes bidrag, men også til det oprindelige dokument og Rådets drøftelser på førnævnte møde. Udkastet til rapport ligger til grund for Rådets (uddannelse) diskussion på mødet den 12. februar, hvor rapporten skal godkendes forud for Det Europæiske Råds møde i Stockholm, således som det blev bekræftet af Det Europæiske Råd i Nice den 7.-9. december 2000².
2. Denne rapport omfatter ikke kun de generelle uddannelsessystemer, men også faglig uddannelse, da det er Kommissionens opfattelse, at mandatet fra Det Europæiske Råd i Lissabon kun kan fortolkes således. Rapporten indledes (afsnit 1) med en kort analyse af dels de vigtigste elementer fra de bidrag, medlemsstaterne indsendte som svar på Kommissionens spørgeskema, dels en analyse af arbejdet på EU-niveau. Derefter følger (afsnit 2) en række konkrete mål, som kan danne grundlag for et fælles arbejdsprogram, der skal vedtages af Rådet. Endelig indeholder rapporten (afsnit 3) forslag til, hvorledes dette arbejde kan videreføres inden for rammerne af "*den åbne koordinationsmetode*"³, som blev foreslået inden for uddannelsesområdet af Det Europæiske Råd på topmøderne i Lissabon og Feira⁴.
1. **MEDLEMSSTATERNES PERSPEKTIV**
3. Medlemsstaternes bidrag⁵ var meget varierede og forskelligartede, men de viser en række fælles overvejelser om fremtiden og om det bidrag, uddannelsessystemerne må fremkomme med, hvis målet fra Lissabon-topmødet, nemlig at EU skal blive "*den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden, en*

¹ Formandskabets konklusioner, afsnit 27.

² Formandskabets konklusioner, afsnit 34.

³ Formandskabets konklusioner, afsnit 37-38.

⁴ Formandskabets konklusioner, afsnit 38.

⁵ Medlemsstaternes bidrag kan findes på (*Europa web site address*).

økonomi, der kan skabe en holdbar vækst med flere og bedre job og større social samhørighed" og de mere generelle mål, som samfundet tilskriver uddannelse, skal nås. Disse spørgsmål afspejler ligeledes den stigende hastighed, hvormed samfundet og økonomien ændres, og afspejler samtidig den fortsatte integration i EU. Generelt er medlemsstaterne enige om, at uddannelsen skal bidrage til tre hovedmål, nemlig den enkeltes udvikling, således at han/hun kan realisere sit fulde potentiale, og leve et lykkeligt og indholdsrigt liv, samfundets udvikling, især ved at nedbringe forskelle og uligheder mellem individer og grupper, og økonomiens udvikling ved at sikre, at de færdigheder, der er tilstede på markedet, modsvarer virksomhedernes og arbejdsgivernes behov. Dette skal nås ved hjælp af en strategi for livslang uddannelse på tværs af de traditionelle grænser mellem de forskellige formelle og uformelle dele af almen og faglig uddannelse.

... DERES VIGTIGSTE OVERVEJELSER...

4. Følgende fem punkter afspejler medlemsstaternes vigtigste spørgsmål:

4.1. Kvalitet

Samtlige medlemsstater er af den opfattelse, at kvaliteten af deres almene og faglige uddannelsessystemer må forbedres. Dette gælder kvaliteten af indlæringsprocessen for både unge og voksne, kvaliteten af undervisningsprocessen med efterfølgende konsekvenser for grundlæggende samt efter- og videreuddannelse. Det gælder også for støtte til lærere og undervisere, der beskæftiger sig med dårligt stillede grupper eller med voksne. Endelig gælder det kvaliteten af de undervisningsværktøjer og undervisningsmaterialer, der står til rådighed for de personer, der vil uddanne sig.

4.2. Adgang

Medlemsstaterne ser et behov for udvikling af adgangen til indlæring i alle faser af livet og efterspørger i en række tilfælde en specifik strategi for udvikling af livslang uddannelse. De understreger ligeledes den indflydelse, uddannelsessystemerne skal have i forbindelse med udvikling af den sociale samhørighed. Samtidig skal uddannelsessystemerne kunne tiltrække personer med problemer eller personer fra mindretalsgrupper til uddannelse, således at de kan være i stand til fuldt ud at deltage i samfundet. I den forbindelse understreger mange medlemsstater behovet for at gøre uddannelserne mere attraktive og mere lydhøre over for de studerendes specifikke behov og betingelser.

4.3. Indhold

Samtlige medlemsstater ser et behov for fornyede overvejelser om de grundlæggende færdigheder, som de unge mennesker bør forlade grundlæggende almen eller faglig uddannelse med, og at informations- og kommunikationsteknologi skal integreres fuldt ud heri. Behovet for et fremadrettet perspektiv i forbindelse med grundlæggende færdigheder fremhæves også af enkelte medlemsstater - dvs. behovet for en løbende tilpasning af definitionen af grundlæggende færdigheder og af betingelserne for undervisning, samt et behov for en så bred vifte af udbudte fag som muligt.

En række medlemsstater understreger uddannelsessystemernes rolle i forbindelse med formidling af samfundsværdier - demokrati, borgerskab, fællesskab - selvom

dette også hører til samtlige medlemsstaters kommentarer om uddannelsens rolle generelt.

4.4. Åbenhed

De fleste medlemsstater lægger vægt på behovet for, at skoler, uddannelsescentre og universiteter skal være åbne over for omverdenen og skabe øget kontakt til deres lokale omgivelser (til virksomheder og arbejdsgivere især for derved bedre at forstå arbejdsgivernes behov og samtidig øge de studerendes beskæftigelsesevne) og sikre tolerance over for andre lande, EU og resten af verden (f.eks. gennem fremmedsprogsundervisning og mobilitet).

4.5. Effektivitet

Selvom medlemsstaterne melder om stigende investeringer i mennesker (som foreslået i Lissabon-konklusionerne), understreger de samtidig, at deres uddannelsessystemer i stigende grad skal anvende kvalitetssikring og evalueringssystemer, når de vurderer deres kvalitet, samt de skal være mere effektive i undervisningen. Samtidig skal uddannelsessystemerne gøre bedst mulig brug af de disponible ressourcer, og rette finansielle investeringer og investeringer i mennesker mod områder, hvor det er mest nyttigt.

5. Bilag 1 indeholder en oversigt over medlemsstaternes bidrag, formuleret på baggrund af målene i Lissabon-konklusionerne.

... OG INDSATS PÅ EU-NIVEAU

6. Kommissionen har også gennemført en række foranstaltninger siden Det Europæiske Råds møde i Lissabon - især offentliggørelsen af Kommissionens meddelelse om "e-learning" og memorandummet om livslang uddannelse, som blev forelagt Rådet (uddannelse) på mødet den 9. november 2000. Bilag 2 indeholder en oversigt over disse EU-foranstaltninger.

2. FORSLAG TIL KONKRETE FREMTIDIGE MÅL

7. På baggrund af disse bidrag og ovenstående analyse har Kommissionen noteret et reelt sammenfald mellem medlemsstaternes analyser og mål. Efter Kommissionens opfattelse kan der defineres fem konkrete mål, som kan danne grundlag for, at medlemsstaterne i fællesskab over de næste 10 år kan definere deres bidrag på EU-niveau med henblik på opfyldelse af målene fra Lissabon-topmødet. Naturligvis vil medlemsstaterne fortsætte deres egen indsats på andre områder med henblik på at øge kvaliteten af de tjenester, der ydes for studerende og samfundet samt for økonomien som helhed. De fem mål, som anføres nedenfor, er de mål, som vil blive lagt til grund for Rådets formulering af et fælles EU-arbejdsprogram, som skal gennemføres af medlemsstaterne og Kommissionen i fællesskab inden for rammerne af "den åbne koordinationsmetode", som blev foreslået på Lissabon-topmødet.
8. Disse mål har endvidere relation til memorandummet om livslang uddannelse, som Kommissionen forelagde for Rådet (uddannelse) den 9. november 2000, og som den i samarbejde med medlemsstaterne vil lægge til grund for en debat i EU. Mens formuleringen af nedenstående mål sker på grundlag af medlemsstaternes bidrag, ser

medlemsstaterne selv fremtiden i en sammenhæng med livslang uddannelse, og det er derfor kun naturligt, at der er en tæt forbindelse mellem disse to aspekter.

9. De foreslåede konkrete mål og en angivelse af de områder, de måtte omfatte, er som følger:

10. Øge kvaliteten af undervisningen i EU

En øget kvalitet i undervisningen er af afgørende betydning, hvis EU skal blive et mere konkurrencedygtigt og dynamisk samfund. Det er ligeledes afgørende, hvis EU ønsker at sætte sine borgere i stand til at udvikle deres egne færdigheder og kvalifikationer, og realisere deres muligheder som individer, borgere i samfundet og som økonomiske aktører. Samtlige medlemsstater erkender betydningen af kvalitet. En henstilling fra Rådet og Europa-Parlamentet om kvalitetssikring i skolerne er for øjeblikket under behandling, og en henstilling om kvalitetssikring i videregående uddannelser er allerede blevet vedtaget⁶. Disse henstillinger er et generelt udtryk for, at det er nødvendigt at sikre en høj og stadigt stigende standard i undervisningen for alle i EU.

11. Forbedre uddannelsen af lærere og undervisere

Det bliver en stor udfordring for uddannelsessystemerne over de næste 10 år at ajourføre den grundlæggende uddannelse samt efter- og videreuddannelsen af lærere og undervisere, således at deres færdigheder tilpasses til både et ændret samfund og ændrede forventninger og til de mange forskelligartede grupper (alle aldre af unge mennesker, der er i gang med en grundlæggende almen eller faglig uddannelse, en bred vifte af voksne, personer med specifikke indlæringsproblemer og personer med personlige eller sociale problemer osv.).

Lærernes og undervisernes færdigheder er nøglen til at motivere de studerende og til deres succes. Fremtidsorienteret undervisning er nu af afgørende betydning - hovedparten af lærerne afsluttede deres eksamen for mere end 25 år siden, og deres efteruddannelser har i mange tilfælde ikke fulgt med de hastige ændringer. Samtidig har lærernes rolle ændret sig - de er nu ikke længere den eneste kilde til viden, som de øser af til ærbødige tilhørere. I dag virker de snarere som vejledere, der hjælper de studerende, der alle følger en unik og individuel vej til viden. Efteruddannelse skal hjælpe lærere og undervisere (hvis problemer er forskellige, men som har stort set den samme virkning) til at motivere deres elever, således at de ikke bare tilegner sig de nødvendige faglige færdigheder, men også tager ansvar for den unikke og individuelle vej ad hvilken de kan opnå de færdigheder, som er påkrævede i samfundet og i arbejdslivet i dag.

På længere sigt vil der i forbindelse med spørgsmålene om lærernes rolle også være behov for at gøre noget ud af det attraktive aspekt i deres status, især for et stort antal lærere nærmer sig pensionsalderen.

⁶ Henstilling 98/561/EF om kvalitetssikring inden for videregående uddannelser blev vedtaget den 24. september 1998, udkastet til henstilling om kvalitetssikring inden for skoler blev diskuteret på Rådets (uddannelse) møde den 9. november 2000, og en formel førstebehandling ventes snarest.

12. Forbedre læse- og regnefærdigheder

Det er af afgørende betydning for undervisning af høj kvalitet, at alle borgere opnår færdigheder inden for læsning og matematik. Dette er nøglen til forbedrede indlæringsfærdigheder og til øget beskæftigelsesegnethed. Selvom det er vanskeligt at foretage en nøjagtig vurdering af problemets omfang (da mange mennesker forståeligt nok vægrer sig ved at indrømme læse- eller regnevanskeligheder), findes der utvivlsomt et vedvarende problem på disse to områder, og problemet med at læse og regne holder mange mennesker tilbage hele deres liv. Visse grupper (f.eks. dem, hvis modersmål ikke er undervisningssproget) er særligt udsatte i denne sammenhæng.

Selvom mange har den opfattelse, at problemet især har relation til grundlæggende almen og faglig uddannelse, noteres der ligeledes et stigende problem med mennesker, der mister disse færdigheder (især læsefærdigheder), efter at de har forladt det formelle uddannelsessystem. I et samfund, der sætter sine borgere i stand til at kapere stigende mængder information uden at læse, må man finde andre midler til at overbevise dem om, at det er altafgørende at vedligeholde læse- og regnefærdigheder både på det personlige og arbejdsmæssige plan.

Med indførelsen af informations- og kommunikationsteknologi bliver problemet mere udtalt - idet de heraf følgende ændringer på arbejdspladsen reducerer antallet af ledige arbejdspladser for personer med ringe læse- og regnefærdigheder. Samtidig skabes der med informations- og kommunikationsteknologi flere og mere individuelle løsninger på problemet, som forudsætter yderligere udvikling, hvis samfundet som helhed skal nedbringe andelen af mennesker, der lider under manglende læse- og regnefærdigheder. Det er indlysende, at der nu i visse medlemsstater må gøres en fælles indsats for at tackle dette problem, og snart vil de øvrige medlemsstater få det samme problem.

13. **Lette adgangen til uddannelse i alle faser af livet**

Alle er enige om, at uddannelsessystemerne skal tilpasses en verden med livslang uddannelse, og i en række medlemsstater fører dette til spørgsmål om det vidtfavnende aspekt i uddannelsessystemet og dets bidrag til bekæmpelse af social udelukkelse, dets indre sammenhæng, samt om hvorledes man gør uddannelsessystemet mere attraktivt for både unge og voksne. Den ændrede befolkningspyramide - andelen af unge mennesker i samfundet har aldrig været mindre - fremhæver ligeledes betydningen af at tilskynde de ældre generationer til at efteruddanne sig.

14. Adgang til livslang uddannelse

Samtlige medlemsstater anser med rette behovet for at tilpasse uddannelsessystemerne til alle aldersgruppers behov, og behovet for at kunne tiltrække mennesker i alle aldre til læringsprocessen for at være den vigtigste af alle udfordringerne. Samtlige medlemsstater erkender, at de ændrede arbejdsformer, og den øgede mængde tilgængelig information betyder, at en vedvarende lyst til at opnå viden og information er af afgørende betydning både for individer og for samfundet og økonomien.

Hvis man skal tage denne udfordring op, må der først og fremmest ske en erkendelse af, at der er behov for en ændring af undervisningsmetoderne i almen og faglig uddannelse, hvis uddannelserne skal være alment tilgængelige for alle i alle faser af livet. Dette betyder, at hele uddannelsessystemet skal gøres mere demokratisk, og tage bedre imod de studerende - især på de videregående uddannelser. Der skal være lettere adgang til vejledning, og samtidig skal der gøres bedre brug af mulighederne i edb i forbindelse med differentiering. Men en udvidelse af uddannelsessystemerne i denne retning vil rejse spørgsmål, som ikke altid har været en del af uddannelsesmiljøet - nemlig tilpasning af skemaerne til studerende med familie, tilbud om børnepasning mens undervisningen foregår, eller endda anerkendelse af tidligere erfaring uden for de formelle uddannelsessystemer. Det forudsætter ligeledes, at uddannelsen udvides til også at omfatte helt små børn - de fleste forældre søger generel garanti for førskolepasning, som kombinerer leg og indlæring, og giver børnene en bedre social baggrund til at fortsætte i skolens mere formelle indlæringsproces.

15. Gøre uddannelse mere attraktivt

I denne forbindelse opstår også spørgsmålet om tilskyndelser til at fortsætte i uddannelsessystemet eller om i hvor høj grad dette kan anses for at være "efterspørgselsbetinget". Når de unge kommer i den alder, hvor de kan forlade en formel almen eller faglig uddannelse og tage lønnet beskæftigelse, hvilket (med stadigt færre jobsøgende på arbejdsmarkedet) vil blive en stigende tendens, skal der anvendes andre incitamentter til at opveje lønningernes tiltrækningskraft. På et senere tidspunkt i livet opstår også spørgsmålet om finansiering til uddannelser - omend i en anden sammenhæng. Livslang uddannelse betyder, at folk ikke længere skal have den opfattelse, at (f.eks.) beskæftigelse og uddannelse udelukker hinanden.

Fremstillingen af disse spørgsmål varierer (pr. definition) medlemsstaterne imellem, men de er udbredte, og der må derfor findes en løsning.

16. Uddannelsessystemernes indre sammenkædning

Uddannelsessystemernes struktur kan også gøre det sværere at få adgang hertil. Er systemerne fleksible nok, kan man få adgang på alle tidspunkter fra tidlig barndom til senere i livet, er det let at skifte fra en linje til en anden, kan man fra alle udgangspunkter gå videre til (f.eks.) de videregående uddannelser? Spørgsmål som disse kan tilskynde til eller afholde folk fra, ud fra deres egne vilkår og ambitioner, at fortsætte i uddannelsessystemet, stå af eller slet ikke vende tilbage.

17. Uddannelse og social samhørighed

Hvis uddannelse skal opfylde sin rolle og give alle individer lige mulighed for at deltage i samfundet, skal den ikke blot tiltrække og fastholde interessen for læringsprocessen hos mennesker med forskellige baggrunde (og i stigende grad i forskellige aldre). Det skal først og fremmest sikres, at uddannelsens indhold er tilpasset de mange involverede gruppers behov. Samtidig skal det sikres, at det samfundsbillede, der afspejles i læseplaner og undervisningsmaterialer, er det billede, samfundet selv ønsker - f.eks. hvad angår områder som lige muligheder eller bekæmpelse af racisme og forskelsbehandling.

18. Tilpasse definitionen af grundlæggende færdigheder til det videnbaserede samfund

De grundlæggende færdigheder, som samfundet kræver af uddannelsessystemerne, er færdigheder, som kan sikre den enkelte et solidt fundament til at leve og arbejde. De dækker således både faglige og tekniske færdigheder og de sociale og personlige evner, som sætter os i stand til at samarbejde og leve et lykkeligt og indholdsrigt liv. De hastige ændringer i samfundet og i økonomien, og især indførelsen af informations- og kommunikationsteknologi (IKT), kræver, at vi til stadighed reviderer definitionen af de grundlæggende færdigheder og regelmæssigt tilpasser den til disse ændringer. Samtidig kræver det også, at vi sørger for, at de der forlod de formelle almene eller faglige uddannelser, før disse nye færdigheder blev fastlagt, får mulighed for at generhverve dem senere.

19. Informations- og kommunikationsteknologi for alle

Samfundet anvender i stigende grad informations- og kommunikationsteknologi, hvilket har betydet en voldsom ændring i skolernes og uddannelsesinstitutionernes arbejdsmetoder, og i høj grad også har ændret mange menneskers måde at arbejde på i EU. Hvad angår uddannelsessystemerne er der tre udfordringer:

- **Computere til skolerne.** På dette punkt blev der i Lissabon-konklusionerne fastsat det mål, at alle skoler skal have adgang til Internettet og multimedieressourcer ved udgangen af 2001. Med en betydelig national indsats, og i visse tilfælde med støtte fra EU's strukturfonde, vil dette mål blive nået. Det er dog derudover også et spørgsmål om at give lærere og elever gratis og let adgang til computere.
- **Uddannelse af lærere.** Også på dette punkt sættes der i Lissabon-konklusionerne et mål (alle lærere skal inden udgangen af 2002 være uddannet til at anvende Internettet og multimedieressourcer). Samtlige medlemsstater erkender, at det er vigtigt at gennemføre god uddannelse for lærerne. Hvad der dog måske er endnu vigtigere er, at der derved rejses nye pædagogiske spørgsmål om, hvorledes man kan tilskynde folk til at udvikle specifikke færdigheder til bedre at anvende IKT - færdigheder som f.eks. udvælgelse af information, analyse heraf og efterfølgende behandling for derved at opnå viden og færdigheder.
- **Netværkssamarbejde og ressourcer.** Brugen af skolenetværk følger en hastig udvikling. Mange medlemsstater har særlige netværk for almen og faglig uddannelse, som anvendes til at give lærerne kurser og materialer, eleverne får midler og metoder til samarbejde på og imellem skoler, og selvstuderende får adgang til materialer i forbindelse med læseplaner eller endda e-mail. Samtidig sker der en udvidelse af de multimedieressourcer, som findes på en lang række sprog, og både skoler og lærere bliver bedre til at anvende dem. Udfordringen er nu at indarbejde disse nye ressourcer i de normale undervisningsmetoder, og vurdere på hvilke områder, de i øjeblikket er mest nyttige, og hvor de skal videreudvikles, før de kan bidrage betydeligt til gruppeundervisning.
- Selv på den korte tid, der er gået siden Lissabon-topmødet, er udviklingen gået så stærkt, at nogle af målene er blevet mindre relevante. Den egentlige udfordring er nu dobbelt. Det skal først og fremmest sikres, at eleverne får stillet det fornødne udstyr og antal af bredbåndsopkoblinger til rådighed for at drage reel fordel af

Internettet, og dernæst skal det sikres, at der udarbejdes passende undervisningsindhold og tilhørende pædagogiske rammer, således at det nye undervisningsparadigme (f.eks. samarbejde over Internettet) kan udnyttes fuldt ud. På samme måde er det for lærerne ikke blot et spørgsmål om uddannelse. De skal også have de nødvendige færdigheder og det nødvendige software til at indarbejde IKT i deres daglige arbejde, og på denne måde kan de øge elevernes indlæringskapacitet. Disse udfordringer vil være aktuelle i en årrække.

20. Faglige færdigheder og personlige kvalifikationer

Ændringerne i samfundet og på arbejdspladsen betyder i stigende grad, at faglige færdigheder eller kvalifikationer ikke rækker. På arbejdspladsen betyder den mere komplekse tilrettelæggelse af arbejdet, de stadigt flere opgaver, som de ansatte skal udføre, indførelsen af fleksible arbejdsmonstre og samarbejdsmetoder, at de ansatte i højere grad end deres forgængere har brug for andet og mere end de rent tekniske færdigheder. Viften af de færdigheder, der anvendes på arbejdspladserne, udvides konstant. På samme vis er samfundet i dag mindre ensartet end førhen, og der kræves stadig oftere personlige kvalifikationer (såsom tilpasningsevne, tolerance over for andre og over for hierarkiet, samarbejde, problemløsning og vilje til at tage risici, selvstændighed osv.), når mennesker skal leve sammen i tolerance og respekt for hinanden. Den vigtigste af disse kvalifikationer er viljen til at lære, dvs. til at være videbegærlig og interessere sig for nye områder og færdigheder. Uden denne vilje kan livslang uddannelse ikke eksistere. For mange lærere er det dog svært at stimulere denne vilje, og i de kommende år bør der fokuseres på dette spørgsmål både i forbindelse med uddannelse af lærere og i forbindelse med forskning inden for uddannelsesområdet, således at lærerne er velforberedte til at undervise i et miljø, der konstant ændres.

Ofte er uddannelsessystemerne koncentreret om overførsel af erhvervsmæssige eller faglige færdigheder, og de overlader dermed de personlige kvalifikationer til tilfældighederne. Der kan dog tilskyndes til og udvikles personlige kvalifikationer sideløbende med og via undervisning i faglige færdigheder. Undersøgelser viser, at hvor dette er gjort, er undervisningen blevet mere effektiv. Udbredelsen af disse mere personlige kvalifikationer er en opgave for det videnbaserede samfund.

21. Specifikke færdigheder

En løbende ajourføring af indholdet af de grundlæggende færdigheder er i sig selv afgørende. Det vil dog undertiden blive klart, at i pakken med normale grundlæggende færdigheder er nogle områder mere attraktive for de studerende end andre. Det vil sige, at alt for få mennesker starter et specifikt uddannelsesforløb, og det får som resultat, at samfundet lider under en mangel på kvalifikationer på et bestemt område. Derfor skal den løbende ajourføring af indholdet af de grundlæggende færdigheder være fremadrettet, dvs. det skal undersøges, hvad der aktuelt findes af færdigheder, og hvad der bliver behov for i fremtiden.

Drøftelser på ministerniveau har bekræftet en aktuel mangel på unge mennesker, der følger et forløb med matematik og naturvidenskab fra skolen og til universitetsniveau. I særdeleshed er antallet af piger og kvinder, der vælger disse fagområder, lavere end befolkningsandelen af kvinder kunne antyde. Da disse fagområder er af stor betydning for fremtidens økonomi, er det afgørende at forstå baggrunden for denne tendens, således at man kan træffe foranstaltninger til at

tilskynde til større optag på disse fagområder. Kommissionens meddelelse "Mod et europæisk forskningsrum" (KOM(2000) 6) bekræftede en manglende interesse blandt unge for videnskabelige studier og for at gøre karriere inden for forskning.

22. Gøre almen og faglig uddannelse åben over for det lokale miljø, EU og resten af verden

Der er bred enighed om, at uddannelsessystemerne skal gøres mere modtagelige over for påvirkningerne fra andre dele af samfundet - både kredse tæt på skolerne (forældre, lokale institutioner, lokale virksomheder) og kredse længere væk (udvekslinger, mobilitet, e-mailnetværk). Dette er ikke blot nødvendigt på grund af folks øgede mobilitet, både geografisk og erhvervsmæssigt i løbet af deres arbejdsliv. Det er også nødvendigt som en del af EU's metode til at tage den globale økonomis udfordringer op. Derudover behøver skolerne ikke altid at lede længe efter ressourcer på dette område. Det multikulturelle aspekt på mange byskoler, hvor eleverne taler 10, 20 eller måske flere sprog i deres respektive hjem, giver en indgang til andre kulturer og anden livsførelse på skolens dørtrin - og det samme gør sig gældende for erhvervsuddannelses- og ungdomsinstitutioner.

Inden for denne multikulturelle ramme i EU skiller tre vigtige områder sig ud:

23. Fremmedsprogsundervisning

Der er brug for bedre undervisning i fremmedsprog, hvis EU skal udnytte sine muligheder - både de økonomiske, kulturelle og sociale muligheder. Ulig vore konkurrenter har vi et flersproget samfund, og undervisningen bør bære præg heraf - hvilket også i stigende grad er tilfældet.

Undersøgelser viser, at tidlig fremmedsprogsundervisning er nøglen til vellykket sprogbeherskelse senere i livet. Derved forankres fremmedsprogskonceptet ikke bare i barnets bevidsthed på et tidspunkt, hvor barnet er mest modtageligt, men det giver også mulighed for at udvikle interessen for et samfunds naboer og partnere i nye retninger. Hovedparten af medlemsstaterne har gennemført tidlig sprogundervisning på forsøgsbasis, og resultatet er i det store og hele positivt. Vi skal nu bygge videre på den succes ved at strømline disse erfaringer, således at de kan løftes videre fra pilotstadiet og indføres på alle skoler. Derved kan overgangsfasen mellem de forskellige niveauer i skoleforløbet forbedres - således at der i den gymnasiale uddannelse bygges videre på et vellykket forløb fra folkeskolen. Ligeledes skal der på skolerne være medarbejdere, der tales børnenes forskellige modersmål, og som bedre end de normale lærere på primær- og sekundærtrinnet kan hjælpe eleverne med at udvikle deres færdigheder. Dette arbejde er yderst ressourcekrævende.

Tilstedeværelsen af fremmedsproglærere, der har det pågældende sprog som modersmål, vil også være en fordel i forbindelse med fremmedsprogsundervisning i ældre aldersgrupper, på samme måde som udvikling af undervisningsmateriale, der er specielt egnet til voksne. For de fleste af EU's sprog er sådanne materialer endnu en mangelvare.

På begge disse områder kan EU-programmer som Socrates og Leonardo bidrage betydeligt, og der skabes en klar merværdi af samarbejdet mellem medlemsstaterne.

24. Øge mobilitet og udvekslinger

I løbet af de seneste ca. 10 år har mange skoler deltaget i mobilitet og udvekslinger, ikke mindst på grund af den interesse, EU's uddannelsesprogrammer Socrates og Leonardo og EU-programmet for unge har skabt. Med disse programmer er der mulighed for projektbaseret undervisning, hvor eleverne ofte selv kan bestemme, tværgående undervisning og gruppeundervisning, samt for nye former for motivation af de studerende. Da mange sådanne aktiviteter modtager offentlig støtte, er det samlede beløb ofte lavt i forhold til de samlede omkostninger. Skoler og elever viser stor opfindsomhed, når de rejser yderligere midler, således at projektet kan føres videre, hvilket bidrager yderligere til at øge fordelene ved projektet. Generelt får deltagerne et nyt syn på verden - dvs. en praktisk metode til at lære fremmedsprog - og samtidig får de set andre menneskers positive sider. Med projekterne får eleverne også mulighed for at se læringsprocessen i et andet perspektiv, lærerne kan dele god undervisningspraksis med udenlandske kolleger og lære af hinanden i den forbindelse.

Rækken af skoler og erhvervsuddannelsesinstitutioner, der deltager i sådanne aktiviteter, bør udvides, da institutioner med dårligt stillede lærere synes at være underrepræsenterede. Dette kræver et stort arbejde med uddannelse af de ansatte på institutionerne, og der skal kanaliseres ressourcer til disse skoler. Samtidig skal der gennemføres en kampagne for at tilskynde og motivere og vise de fordele, aktiviteterne kan bibringe de skoler, der investerer i det nødvendige arbejde.

25. Styrkelse af kontakten til virksomhederne

Det er nu alment anerkendt, at skoler og erhvervsuddannelsesinstitutioner skal tage kontakt til erhvervslivet. For erhvervsuddannelsernes vedkommende er dette uløseligt forbundet med arbejdsmarkedsparternes deltagelse i tilrettelæggelsen af uddannelsen, hvilket er et vigtigt element til at sikre de studendes beskæftigelsesevne. De lokale virksomheder har dog også mange andre ressourcer. F.eks. har de et syn på fremtidens behov for kvalifikationer på det pågældende område og kan eventuelt bidrage med oplysninger til de studerende om erhvervslivet. Skolerne bør også udnytte deres kontakt til virksomhederne i deres lokalområde til at fortælle om eksempler på succesrige virksomheder i forbindelse med undervisning i samfundslære.

I uddannelsessystemerne bør det også overvejes, om deres indstilling til erhvervslivet og til partnere uden for selve uddannelsessystemet stadig er relevant i det nye årtusind. Førhen havde uddannelsessystemerne tendens til at være meget lukkede over for enhver udefra kommende påvirkning. Dette skyldtes ikke mindst uddannelsessystemernes størrelse og forgreninger, antallet af ansatte, samt den betydning, systemet tillagdes fra politisk hold. Selvom der i Europa kun er ringe tradition for at involvere den private sektor i uddannelsessystemet, viser erfaringer fra andre dele af verden, at virksomhederne på langt sigt har interesse i at uddanne studerende med gode resultater. Det er i samfundets interesse, at erhvervslivet deltager og ikke udelukkes fra tilrettelæggelse af uddannelser. Samtidig bør uddannelsessystemerne tage deres praksis op til fornyet overvejelse og vurdere, hvad der eventuelt kan udvindes af et sådant engagement hvad angår motivation af de studerende og indførelse af nye metoder i både almene og faglige uddannelser.

26. Udvikling af iværksætterånden

I Lissabon-konklusionerne understreges behovet for, at de europæiske virksomheder øger iværksætterånden. I konklusionerne understreges det, at der er behov for at oprette "*et gunstigt miljø for etablering og udvikling af innovative virksomheder*"⁷ og for, at der i EU gøres fremskridt på netop dette område. Men den undervisning, de fleste børn og unge modtager, omhandler ikke iværksætterånd. De unge opfordres i endnu mindre grad til at skabe deres egen virksomhed som et levedygtigt alternativ til lønansættelse i en anden virksomhed, til trods for at undersøgelser viser, at de unge træffer sådanne beslutninger allerede i 12-13-års alderen.

Iværksætterånd går videre end virksomhedsaktiviteter - det er også en aktiv og reaktiv ånd - noget, samfundet generelt bør værdsætte og investere i. Skoler og erhvervsuddannelsescentre bør indarbejde dette aspekt i deres læseplaner, og sørge for, at unge mennesker får mulighed for tidligt i skoleforløbet at udvikles i denne ånd.

27. **Anvende ressourcerne bedst muligt**

Selvom samtlige medlemsstater har kunnet rapportere om stigende investeringer i mennesker, som fastlagt på Lissabon-topmødet, er budgetterne generelt blevet strammere. Der er et pres for at udnytte de disponible ressourcer - menneskelige eller økonomiske - bedst muligt, og dette indgår i hverdagen for mange skole- og erhvervscenterledere i EU. Der findes dog en række elementer, der kan bidrage til dette arbejde.

28. Kvalitetssikringssystemer

Systemer til kvalitetssikring for skoler og erhvervsuddannelsesinstitutioner indgår som en vigtig del af et effektivt uddannelsessystem. Med disse systemer kan skoler og erhvervsuddannelsescentre se på, hvorledes de er til gavn for befolkningen, og klarlægge svagheder og punkter til forbedring. Der eksisterer allerede metoder til kvalitetsmåling, selvom ikke alle lande har samme erfaringer med at anvende dem i deres uddannelsessystemer. Lærere og skoleledere skal gennemgå kurser, før disse teknikker indføres på skolerne, men ved at anvende dem, vil kvaliteten blive forbedret, ikke blot på de administrative områder i skolerne. Der vil også ske en forbedring af kvaliteten i den undervisning, de unge modtager, og dermed af den generelle opfattelse, lokalsamfundet har af en skole. Det øger tilliden til, at skolen leverer god undervisning, og fører til større forventninger om elevernes resultater. Alt dette er en positiv cirkel, der fører til en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne, og samtidig øger skolens bidrag til lokalsamfundet betydeligt.

29. Afstemme ressourcer og behov

Kombinationen af stramme uddannelsesbudgetter og et større pres for at opnå gode resultater betyder, at ressourcerne skal kanaliseres til de mest betrængte områder. Dette betyder til gengæld også, at de ansvarlige myndigheder skal forstå, hvilke skoler der klarer sig godt, mindre godt eller dårligt, og altså skal kanalisere ressourcerne i de rigtige retninger. Grundlaget for denne forståelse skal samtidig være gennemsigtigt for borgerne og skal kunne forstås af alle involverede.

⁷ jf. Lissabon-konklusionerne, afsnit. 13.

Derfor har myndighederne behov for en nationalt anerkendt definition af, hvorledes resultaterne skal måles (dvs. opstilling af progressive resultatmål). Hermed skal der tages højde for forskellen i udgangspunkt og i den socioøkonomiske baggrund i det område, hvor den pågældende skole er beliggende. De fleste medlemsstater har sådanne systemer nu, og udviklingen heraf er en vigtig del af arbejdet med at gøre uddannelsessystemerne mere gennemsigtige for borgerne og dermed sikre effektiviteten.

30. Udvikle nye partnerskaber med skolerne

I praksis opstår problemerne på lokalt niveau, hvor f.eks. skoler eller erhvervsuddannelsescentre skal have midler og beføjelser til at løse problemerne på effektiv vis inden for en generel budgetramme. Det generelle princip bør være, at jo bedre resultater, institutionen har, jo mindre bør der gribes ind fra andet hold - og omvendt. I tilfælde, hvor en institution ligger klart under resultatkravene, har myndighederne også en klar forpligtelse til at gribe ind. Men hvis en institution har fine resultater, er der mindre grund til at gribe ind eller stille spørgsmålstejn ved ledernes dømmekraft.

Decentralisering af ledelsesansvar kan tage mange skikkelser, men der findes ikke én ideel model, selvom der i EU er en tendens hertil. Med større handlefrihed kan lederne udvikle en ny form for partnerskab med de offentlige myndigheder, som ikke blot er bilateralt, men multilateralt. Her deltager ikke blot andre aktører fra det almene eller faglige uddannelsessystem (f.eks. universiteter, kolleger fra lærerkurser eller andre skoler), men f.eks. også private virksomheder. Ved at fjerne hindringerne for sådanne partnerskaber kan de almene og faglige uddannelsesinstitutioner udnytte de disponible ressourcer bedst muligt - både de økonomiske og menneskelige ressourcer samt virksomhedskapital.

3. DEN "ÅBNE KOORDINATIONSMETODE", SOM BLEV FORESLÅET I LISSABON

31. Under drøftelserne på mødet den 9. november 2000 foreslog Kommissionen et forløb i to etaper til at besvare opfordringen fra Lissabon-topmødet, nemlig første del af rapporten til Det Europæiske Råds møde i Stockholm om indholdet af og sigtelinjerne i Rådets (uddannelse) svar, efterfulgt af et samarbejde mellem medlemsstaterne og Kommissionen, som lægger op til rapportens anden del (forud for Det Europæiske Råds møde i Sevilla i marts 2002), hvori der defineres en metode til gennemførelse af "den åbne koordinationsproces".
32. Det er Kommissionens opfattelse, at der med de konkrete mål i denne rapport er rigeligt arbejde til det næste tiår. Naturligvis kan mange af elementerne deri være et anliggende for de nationale og/eller regionale myndigheder, og de kan eventuelt drøftes med foreninger og arbejdsmarkedets parter, men samtlige elementer vil indgå i en proces med peer review, udveksling af god praksis og sammenligning af forløbene i de forskellige medlemsstater. Målene i sig selv er heller ikke nye og er, som allerede fremført, udviklet på baggrund af medlemsstaternes forslag og Kommissionens overvejelser samt drøftelser med forskere og andre repræsentanter fra uddannelseskredse. Samtidig repræsenterer de områder, hvor mange medlemsstater allerede har påbegyndt deres indsats, og enkelte medlemsstater er allerede nået langt. Men hvis det kognitive samfund skal blive en realitet, må samtlige aktører i uddannelsesprocessen være indstillet på at lære. Kommissionen

fremhæver, at gensidige læreprocesser mellem medlemsstaterne som en del af "koordinationsmetoden" er et værdifuldt instrument til at højne kvaliteten af de tjenester, der ydes for borgerne.

33. Det arbejdsprogram, som er en del af disse fem konkrete mål, er meget omfattende. Kommissionen foreslår, at den i løbet af 2001 i samarbejde med medlemsstaterne fastlægger det arbejde, der skal gennemføres på hvert af de berørte områder. F.eks. skal det fastlægges, hvilke områder, der egner sig til peer review eller udveksling af god praksis, sammenligning af resultater efter benchmarkingmetoden, opstilling af indikatorer, opstilling af nye indikatorer, samt hvorledes medlemsstaterne vil tage stilling til eventuelle positive udviklinger i fremtiden. Samtidig skal det overvejes, hvorledes almen og faglig uddannelse er repræsenteret i (f.eks.) Luxembourg-processen eller i Kommissionens sammenfattende årsrapport. Ligeledes vil løbende aktiviteter på EU-niveau, såsom debatten om Memorandummet om Livslang Uddannelse, givetvis resultere i vigtige bidrag til drøftelserne. Dette kunne undersøges af Uddannelsesudvalget, men det ville måske være mere effektivt at anvende en anden gruppe, som i mindre grad beskæftiger sig med EU's generelle arbejde og således kan afse den nødvendige tid til behandling af disse aspekter.
34. Med dette for øje bør Rådet (uddannelse) i rapporten til Stockholm-topmødet forpligte sig til i løbet af 2001 - dvs. i anden del af rapporten i 2002 - at tage stilling til, hvorledes "den åbne koordination" skal gennemføres på uddannelsesområdet, som er helt særligt. Kommissionen anerkender ligesom medlemsstaterne, at bestemmelserne i artikel 149 og 150 finder anvendelse for disse områder og derfor også finder anvendelse for enhver indsats under "den åbne koordination" på dette område. Kommissionen er rede til at bidrage til disse drøftelser og ser frem til at indlede dem under det svenske og belgiske formandskab i 2001 samt under det spanske formandskab i 2002.

KONKLUSIONER

35. De konkrete mål i denne rapport indeholder en række udfordringer, som alle uddannelsessystemer i større eller mindre grad står over for i dag. Disse udfordringer er ikke begrænset til de nuværende 15 medlemsstater, men gælder ligeledes, og måske i nogle tilfælde i endnu højere grad, for de lande, der deltager i EU-tiltrædelsesprocessen. Men de er dog i deres inderste væsen fælles udfordringer.
36. EU's fremtid - at nå alle målene i den udfordring, der blev lanceret i Lissabon-konklusionerne, nemlig: *"at blive den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden, en økonomi, der kan skabe en holdbar vækst med flere og bedre job og større social samhørighed"* - forudsætter en solid deltagelse fra uddannelseskredse. Det forudsætter også, at uddannelsessystemerne tilpasses og udvikles til at levere de grundlæggende færdigheder og kvalifikationer, vi alle har brug for i det videnbaserede samfund, til at gøre livslang uddannelse mere attraktiv og belønnende, og til at give alle i samfundet, selvom de måtte føle sig langt fra almen eller faglig uddannelse, nye metoder til at udvikle deres færdigheder og til at anvende dem bedst muligt.
37. Det er Kommissionens opfattelse, at medlemsstaterne ikke kan opnå alt dette alene. Vore samfund og økonomier er nu så tæt forbundet, at dette er urealistisk. Vi skal bevare de forskelle i strukturer og systemer, der afspejler identiteterne i Europas

lande og regioner, men samtidig må vi også erkende, at vore hovedmål og de resultater, vi alle søger, er forbavsende ens. Vi bør bygge videre på disse ligheder og lære af hinanden, dele vore resultater og fiaskoer, og sammen anvende uddannelserne til at bringe de europæiske borgere og virksomheder ind i det nye årtusind.

RESUMÉ

Det Europæiske Råd opfordrede på mødet i Lissabon Rådet (uddannelse) til "mere overordnet at overveje de konkrete fremtidige mål for uddannelsessystemerne, idet der skal fokuseres på fælles problemer...". På topmødet i juni opfordredes Kommissionen til at udarbejde en foreløbig rapport, og nærværende dokument, som er udarbejdet på grundlag af medlemsstaternes bidrag og Rådets drøftelser den 9. november 2000, udgør denne foreløbige rapport.

Rapporten indledes med en analyse af de vigtigste elementer i medlemsstaternes bidrag - opsummeret som spørgsmål om kvaliteten af undervisningen, adgang til uddannelse, indholdet af undervisningen, skolers og erhvervsuddannelsesinstitutioners kontakt til omverdenen, og om hvorvidt ressourcerne anvendes effektivt i uddannelsessystemerne.

Derefter foreslås det i rapporten, at Rådet vedtager et langsigtet arbejdsprogram i forbindelse med den åbne koordinationsmetode, som blev foreslået på Lissabon-topmødet. Inden for rammerne af dette arbejdsprogram skal medlemsstaterne, med støtte fra Kommissionen, samarbejde om fem hovedområder:

- **Øge kvaliteten af undervisningen i EU** ved at forbedre kvaliteten af uddannelse for lærere og undervisere og ved at gøre en særlig indsats for at forbedre læse- og regnefærdighederne.
- **Lette adgangen til uddannelse i alle faser af livet** gennem en indsats for at gøre det lettere og mere attraktivt at påbegynde livslang uddannelse ved at gøre det lettere at gå fra en del af uddannelsessystemet til en anden (f.eks. fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser).
- **Tilpasse definitionen af grundlæggende færdigheder til det videnbaserede samfund**, især ved at indarbejde færdigheder inden for informations- og kommunikationsteknologi, ved i højre grad af fokusere på personlige kvalifikationer, og ved at se på mangler i specifikke færdigheder.
- **Gøre almen og faglig uddannelse åben over for det lokale miljø, EU og resten af verden** ved hjælp af fremmedsprogsundervisning, mobilitet til at styrke kontakterne til virksomheder, og ved at udvikle virksomhedsundervisning.
- **Anvendelse af ressourcerne bedst muligt** ved at indføre kvalitetssikring på skoler og erhvervsuddannelsesinstitutioner, ved en bedre afstemning mellem ressourcer og behov, og ved at sætte skolerne i stand til at udvikle nye partnerskaber til støtte for deres nye og mere omfattende rolle.

Derefter foreslås der i rapporten en indgangsvinkel til den "åbne koordinationsmetode", som blev foreslået på Lissabon-topmødet, hvori der tages højde for en vis grad af selvbestemmelse i forbindelse med uddannelse, og det konkluderes, at rapportens mål ikke kan nås af medlemsstaterne alene, og at samarbejde på EU-niveau er nødvendigt.

BILAG 1

Analyse af medlemsstaternes bidrag om deres opfølgning på topmøderne i Lissabon og Feira

Denne analyse er opdelt i henhold til målene i konklusionerne fra Lissabon-topmødet. Medlemsstaterne har i deres svar anført de foranstaltninger, der er gennemført, eller som er planlagt. Selvom medlemsstaterne bestræber sig på at træffe en række foranstaltninger for at tilpasse deres uddannelsessystemer til det videnbaserede samfund, skal der stadig gøres en stor indsats.

- ***Investeringerne pr. indbygger i menneskelige ressourcer bør øges betydeligt hvert år***

Selvom medlemsstaterne bestræber sig på at øge uddannelsesbudgetterne, kan de dog ikke dække de stadigt stigende behov. Disse budgetforøgelser er i de forskellige lande enten rettet mod forskelligartede foranstaltninger eller mod specifikke områder som f.eks. flere lærerstillinger, videreuddannelse eller en lønforbedring til lærerne, erhvervsuddannelsessystemet som helhed, foranstaltninger til at beholde unge i en smidig og kvalificerende ramme for almen og faglig uddannelse, en reform af voksenundervisningssystemet eller en stigning i antallet af disponible pladser i førskoleundervisningen, på erhvervsuddannelserne eller på de videregående uddannelser.

Udover disse betydelige budgetforøgelser er der også planer om en reallokering af ressourcerne eller en rationalisering heraf i håbet om et bedre udbytte af de fremtidige investeringer. Udbudet af undervisning på sekundærtrinnet og erhvervsuddannelse for voksne er to områder, hvor der især er behov for en ekstra rationaliseringsindsats.

- ***Antallet af 18-24-årige, der kun har uddannelse på folkeskoleniveau, og som ikke er i gang med yderligere uddannelse eller erhvervsuddannelse, bør være halveret senest i 2010.***

På grundlag af situationen på arbejdsmarkedet og den beviste sammenhæng mellem uddannelsesniveau og integration i arbejdslivet retter medlemsstaterne deres indsats mod denne halvering. Forholdene varierer naturligvis fra land til land. Nogle lande har lang vej endnu, mens andre næsten har nået optimal beskæftigelse.

De medlemsstater, der af forskellige årsager har en begrænset modtagelseskapacitet i førskoleundervisningen, retter deres indsats mod foranstaltninger med det formål at skabe et større udbud, give underviserne bedre faglige kvalifikationer, samt sikre højere kvalitet i undervisningen på dette niveau. Deres ambition er at skabe det bedste udgangspunkt for indlæring for mindre børn, således at de senere kan bygge videre på dette fundament. I disse tilfælde ses det også, at visse medlemsstater tilbyder førskoleundervisning til næsten alle børn i 3-4-års alderen, hvorimod andre endnu ikke har nået dette niveau.

Frafaldsprocenterne er stadig et stort problem i de fleste medlemsstater og er genstand for positive foranstaltninger såsom skolevejledning, gennemførelse af systemer til tidlig varsling og forebyggelse, projekter til individuel støtte i risikogrupper (storbykvarterer, etniske mindretalsgrupper osv.), indsats for at skabe en spredning i indholdet af og vilkårene for undervisningen, samt ansvarliggørelse af enkeltindivider.

Uddannelse af lærere er et af de vigtigste mål, set i lyset af den rasende udvikling hvad angår både teknologi og videnskab. Denne uddannelse skal være åben over for nyt indhold, og nye uddannelsesforløb på universitetsniveau ser dagens lys.

På lokalt niveau opstår der langsomt nye og mere smidige rammer for indlæring samt nye syn på den studerende og dennes omgivelser.

- Teknisk uddannelse og erhvervsuddannelse samt voksenuddannelse er områder, der vil opleve en voldsom udvikling. Hvad angår teknisk uddannelse og erhvervsuddannelse vil denne udvikling foregå via en anerkendelse af disse uddannelser, en omstrukturering til mere modulatorienterede uddannelser, et øget antal skoler, nye studieforløb, tættere samarbejde med virksomheder og øget synergi med arbejdsmarkedet.
- Voksenundervisningssystemerne som helhed vil indgå i overvejelser om at afstemme udbudet med efterspørgslen (hvad angår undervisningstidspunkter og -steder, mulighed for at kombinere dette med erhvervsarbejde, udbud af uddannelser, der efterspørges på arbejdsmarkedet osv.). Disse overvejelser vil også angå et større antal nye uddannelsesordninger både for unge, der har forladt skolesystemet uden tilstrækkelige grundlæggende kvalifikationer og for voksne på arbejdsmarkedet, et øget udbud af mere modulatorienterede uddannelser, samt udvikling af permanente ordninger til opfølgning og positiv evaluering af de uddannelsessøgende. Der er endvidere planer om at styrke samarbejdet med virksomhederne, øge ansvarliggørelsen af enkeltindivider, øge antallet af lønmodtagere, der deltager i videreuddannelse, og give fremtidige uddannelsessøgende mulighed for at afprøve deres færdigheder og kvalifikationer, således at uddannelsesprogrammerne kan tilpasses den enkelte og gøre det lettere at være selvstuderende.
- ***Skoler og uddannelsescentre, der alle har adgang til Internettet, bør udvikles til lokale læringscentre med mange formål, der er tilgængelige for alle, idet de mest hensigtsmæssige metoder skal bruges for at nå en bred vifte af målgrupper. Der bør oprettes læringspartnerskaber mellem skoler, uddannelsescentre, firmaer og forskningsinstitutioner til disses gensidige fordel.***

Først og fremmest er der tendens til et stigende antal "steder" til indlæring af kvalifikationer og viden. Hovedparten af disse steder udvikles omkring undervisning i informations- og kommunikationsteknologi, programmer for erhvervsuddannelse, som er udarbejdet på lokalt plan med deltagelse af forskellige partnere på baggrund af identificerede behov, deling af højteknologisk udstyr, videreuddannelsesprogrammer for lærere - med eller uden mulighed for fjernundervisning - samt omkring rådgivnings- og vejledningstjenester, som undertiden huses de lokale myndigheders bygninger.

Skolerne anmodes stadigt oftere om at åbne deres døre for voksenundervisning og om at stille udstyr og infrastrukturer til rådighed.

Disse læringscentre med mange formål bør slutte sig sammen i et netværk med henblik på at forbinde en bred vifte af partnere: skoler, uddannelsescentre, biblioteker, teknologiske uddannelsesinstitutioner, lokale myndigheder osv. Disse foranstaltninger forbedrer langsomt lokalområdet net, og på langt sigt lettes adgangen for alle borgere, uanset sted og baggrund måtte ønske at få adgang til lokale ressourcecentre, med eller uden mulighed for fjernvejledning.

På dette specielle område viser erfaringerne fra visse medlemsstater, at det kan være nødvendigt at bevare en vis spredning i lokalcentrene, samtidig med at de involverede partnere kommer i kontakt med hinanden. Med spredning i uddannelsesudbudet får flere målgrupper mulighed for at deltage.

I de medlemsstater, hvor denne form for uddannelse har eksisteret længe, har man konstateret, at centrene er blevet styrket eller har udviklet sig i nye retninger (f.eks. hvad angår de videregående uddannelser).

- ***Det bør inden for europæiske rammer fastlægges, hvilke nye grundlæggende færdigheder, der skal erhverves gennem livslang uddannelse: IT-færdigheder, fremmedsprog, kendskab til teknologi, iværksætterånd og sociale færdigheder. Der bør indføres et europæisk bevis for grundlæggende IT-færdigheder med decentraliserede certificeringsprocedurer for at fremme kendskabet til digital teknologi i hele EU.***

En lang række medlemsstater er opmærksomme på nødvendigheden af at vedtage nye ramme for grundlæggende færdigheder, der skal erhverves, og som især omfatter de færdigheder, der er omtalt i konklusionerne fra Lissabon-topmødet. I visse tilfælde lægges der særlig vægt på færdigheder i matematik eller videnskab og i andre tilfælde på demokratiske og samfundsmæssige værdier.

Lærernes uddannelsesprogrammer er i sjældne tilfælde allerede blevet tilpasset omstændighederne, eller også er revisionen på trapperne.

Selvom de fleste medlemsstater er stemt for en europæisk ramme om disse nye grundlæggende færdigheder, mener de, at der er behov for et forudgående samarbejde med finpudsning af definitionen, hvis overvejelserne på dette område skal føres ud i livet.

I enkelte lande certificeres disse grundlæggende færdigheder inden for informations- og kommunikationsteknologi via et "IKT-kørekort", som er anerkendt i det pågældende land. Uddannelsesinstitutioner i hele landet er kompetente til at afholde harmoniserede prøver og udstede beviset. Fortegnelsen over erhvervskvalifikationer på dette område er i visse tilfælde blevet revideret i lyset af det arbejde med tydeliggørelse, der har været nødvendigt for at oprette IKT-kørekortet.

Medlemsstaterne støtter i høj grad forslaget om et europæisk bevis. På baggrund af den hastige udvikling på området er der dog udtrykt forbehold, hvad angår varigheden af kvalifikationerne i et sådant bevis .

- ***Det skal senest ved udgangen af 2000 fastlægges, hvilke midler der er nødvendige til fremme af mobiliteten for studerende, lærere og uddannelses- og forskningspersonale både ved den bedst mulige udnyttelse af de eksisterende fællesskabsprogrammer Socrates og Leonardo, programmet for unge og FTU ved fjernelse af hindringer og gennem større gennemsigtighed med hensyn til anerkendelse af kvalifikationer og studie- og uddannelsesperioder. Der skal tages skridt til at fjerne hindringer for lærernes mobilitet senest i 2002 og tiltrække lærere af høj kvalitet.***

Større mobilitet for de ovennævnte målgrupper er stadig et mål for medlemsstaterne, hvad angår uddannelsessamarbejde. Den handlingsplan til fremme af mobiliteten, som blev vedtaget på topmødet i Nice, indeholder en række midler til at nå dette mål.

Der skabes stadig flere fremmende og oplysende foranstaltninger, selvom efterspørgslen efter mobilitet i medlemsstaterne i visse tilfælde overstiger udbudet. Der ses stadig flere overvejelser om og foranstaltninger til at fjerne de væsentligste hindringer for anerkendelse af udenlandske eksamensbeviser, almene eller faglige uddannelsesophold i udlandet, mulighed for at modtage støtte og stipendier, tydeliggørelse af referencerammer for kvalifikationer osv.

Specifikke foranstaltninger, der giver lærerne større mulighed for at deltage i mobilitetsaktioner, er endnu en sjældenhed. Visse lande har planer om indgreb for at løse problemerne med fraværstidernes varighed, vikarstatning i lærerens klasse i hjemlandet, og hvad angår karriereforløbet.

Det europæiske forum for erhvervskvalifikationers klarhed har modtaget udbredt interessetilkendegivelse fra medlemsstaterne, og kan regne med aktiv deltagelse i landene.

Et "kvalifikationsbevistillæg" undersøges i flere medlemsstater med henblik på anerkendelse af almene og faglige uddannelsesophold i udlandet. Dette kvalifikationsbevistillæg kan ligeledes bruges til nøjagtigt at beskrive indholdet af den nationale uddannelse.

- ***En fælles europæisk formular for curricula vitae bør udvikles til brug på frivilligt grundlag med henblik på at lette mobiliteten ved at bidrage til både uddannelsesinstitutionernes og arbejdsgivernes vurdering af de erhvervede kundskaber.***

Det europæiske forum for erhvervskvalifikationers klarhed, som medlemsstaterne deltager aktivt i, er ligeledes rammen om overvejelser på dette område. I visse tilfælde har medlemsstaterne oprettet arbejdsgrupper. Forslaget om en fælles formular for curricula vitae modtages positivt, især da der på denne formular gives plads til kvalifikationer, der er erhvervet i ikke-formelle eller uformelle sammenhænge.

"Kvalifikationsbevistillægget" behandles ligeledes i forbindelse med overvejelserne om indførelse af en fælles europæisk formular for curricula vitae.

- ***Det skal sikres, at alle skoler i EU senest ved udgangen af 2001 har adgang til Internettet og multimedieressourcer, og at alle de fornødne lærere senest ved udgangen af 2002 er uddannet til at anvende Internettet og multimedieressourcer.***

Efter topmøderne i Lissabon og Feira ønsker samtlige medlemsstater at sætte yderligere skub i deres nationale politikker om informations- og kommunikationsteknologi inden for almen og faglig uddannelse. Der er planlagt foranstaltninger på forskellige områder i den almene og faglige uddannelse til efter-/videreuddannelse af lærerne - f.eks. via regionale ekspertcentre. Der er også planer om støtte til omkostningerne i forbindelse med anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi (IKT), tilrettelæggelse af nationale fora om IKT på skolerne, oprettelse af forsknings- eller vejledningsstrukturer hvad angår IKT-støttet undervisning og støtte til udarbejdelse af indhold. Der vil ske en forbedring i infrastrukturer og udstyr, og der vil blive tildelt e-mail-adresser til hver enkelt lærer og undertiden til hver enkelt elev. Der skabes foranstaltninger for dårligt stillede grupper, som kunne tænkes at befinde sig på den forkerte side af den digitale

barriere. Der tilskyndes til at indgå partnerskaber med forskningsinstitutioner og til at sætte yderligere skub i oprettelsen af netværk mellem skoler.

BILAG 2

EF-foranstaltninger i forbindelse med gennemførelse af konklusionerne fra topmødet i Lissabon

Dette bilag omfatter en analyse af de vigtigste EF-foranstaltninger i forbindelse med gennemførelse af konklusionerne fra topmødet i Lissabon.

1. MEMORANDUM OM LIVSLANG UDDANNELSE

Memorandummet om livslang uddannelse⁸ blev forelagt for Rådet (uddannelse) under det franske formandskab (den 9. november).

Kommissionen har meddelt, at den har til hensigt at lancere en debat på alle niveauer om memorandummet med deltagelse af alle aktører inden for *livslang uddannelse*. Memorandummet er dermed udgangspunkt for udviklingen af en global strategi til fremme af *livslang uddannelse* som del af den europæiske samfundsmodel og i forbindelse med den fælles beskæftigelsesstrategi. Memorandummet vil danne rammen om fastlæggelsen af de grundlæggende færdigheder og om udviklingen af en integreret strategi for uddannelse og videreuddannelse med henblik på at fremme aktivt borgerskab, social integration, beskæftigelsesegnethed og tilpasningsevne.

Memorandummet vil blive drøftet ved Rådets (uddannelse) to møder under det svenske formandskab (den 12. februar og den 28. maj 2001).

Afhængigt af drøftelsernes udfald vil Rådet (uddannelse) ved mødet den 28. maj 2001 kunne drage de første konklusioner af debatten. Det svenske formandskab har til hensigt at afholde en række konferencer med deltagelse af politiske beslutningstagere og eksperter, hvorunder memorandummet vil blive debatteret.

Høringsprocessen bør være afsluttet i efteråret 2001 med efterfølgende fremlæggelse af en rapport fra Rådet under det belgiske formandskab.

2. E-LEARNING – OVERVEJELSER OM FREMTIDENS UDDANNELSE

Kommissionen vedtog den 24. maj 2000 sin meddelelse om "e-Learning-Overvejelser om fremtidens uddannelse"⁹, som konkretiserer og videreudvikler e-Europe-handlingsplanen inden for uddannelsesområdet. I initiativet foreslås aktioner på fire områder:

- mulighed for adgang til infrastrukturer af høj kvalitet til rimelige priser,
- mulighed for videreuddannelse og støttetjenester for undervisere, erhvervslærere og uddannelsessøgende, således at de fuldt ud kan deltage i den aktuelle udvikling,
- et varieret udbud af indhold og tjenester af høj kvalitet samt bæredygtige økonomiske og finansieringsmodeller,

⁸ SEC(2000) 1832 af 30. oktober 2000.

⁹ KOM(2000) 318 endelig af 24 maj 2000.

- oprettelse af netværk mellem initiativerne samt en bedre forbindelse mellem aktionerne på alle niveauer.

E-Learning-initiativet blev meget positivt modtaget af undervisningsministrene ved Rådets (uddannelse) møde den 8. juni samt af stats- og regeringscheferne ved topmødet i Feira.

Kommissionens tjenestegrene håber at offentliggøre et arbejdsdokument i foråret 2001 om de EF-foranstaltninger, der skal bidrage til gennemførelsen af dette initiativ. Der vil blive afholdt en række konferencer om e-Learning under det franske og svenske formandskab.

Kommissionen har til hensigt i foråret 2001 at forelægge Rådet en foreløbig resolution om anvendelsen af informations- og kommunikationsteknologi inden for almen og faglig uddannelse. Derudover har Kommissionen til hensigt under det svenske formandskab i maj 2001 at forelægge Rådet (uddannelse) en midtvejsrapport om gennemførelsen af e-Learning-initiativet.

3. FREMME AF MOBILITET

Den 21. januar 2000 fremsatte Kommissionen et forslag til en henstilling om mobilitet i Det Europæiske Fællesskab for studerende, personer under erhvervsuddannelse, unge volontører, undervisere og erhvervslærere¹⁰. Dette forslag har til formål at fjerne de mange hindringer, som målgrupperne til stadighed støder på i forbindelse med mobilitet. Ved mødet den 9. november 2000 vedtog Rådet (uddannelse) en fælles holdning til denne henstilling. Rådets handlingsplan, som blev vedtaget på det franske formandskabs initiativ, er et supplement til henstillingen¹¹.

4. EUROPÆISK RAPPORT OM KVALITET I SKOLEUNDERVISNINGEN

*Europæisk rapport om kvalitet i skoleundervisningen*¹² blev udarbejdet af Kommissionens tjenestegrene i maj 2000. Rapporten er baseret på 16 kvalitetsindikatorer, som er udvalgt i nært samarbejde med en gruppe af eksperter, som er udnævnt af undervisningsministrene i 26 europæiske lande. Rapporten er en opfølgning på et mandat, som blev givet til Kommissionen ved en konference med deltagelse af EU's undervisningsministre og undervisningsministrene fra ansøgerlandene, som fandt sted i Prag i juni 1998.

De 16 indikatorer dækker fire områder: (1) færdigheder, (2) succes og overgang, (3) tilsyn med undervisning, (4) ressourcer og strukturer.

Rapporten blev forelagt Rådet (uddannelse) under det portugisiske formandskab (den 8. juni 2000) og på de europæiske undervisningsministres konference i Bukarest (den 18.-20. juni 2000), hvor den fik en meget positiv modtagelse.

¹⁰ KOM(1999) 708 endelig af 21 januar 2000.

¹¹ Endnu ikke offentliggjort.

¹² Europæisk rapport om kvalitet i skoleundervisningen, Europa-Kommissionen, maj 2000.

Indikatorerne i den første rapport skal uddybes og ajourføres regelmæssigt. I overensstemmelse med det mandat, der blev givet på konferencen i Bukarest, skal rapportens område udvides til at dække livslang uddannelse som helhed.

Kommissionen nedsatte i Bukarest en gruppe med eksperter fra 35 lande, som skal holde sit første møde i begyndelsen af 2001. Kommissionen ønsker på de europæiske undervisningsministres konference i Riga i juni 2001 at fremlægge et forslag til en liste over indikatorer, som skal indarbejdes i den anden europæiske rapport om kvalitet i livslang uddannelse. Denne anden rapport offentliggøres sandsynligvis i 2002.

5. ARBEJDE VEDRØRENDE EVALUERING AF KVALITETEN I UNDERVISNINGEN

Hvad angår de videregående uddannelser, vedtog Rådet i september 1998 en henstilling om det europæiske samarbejde vedrørende kvalitetssikring inden for videregående uddannelser¹³. I forbindelse med gennemførelsen af denne henstilling har Kommissionen oprettet et europæisk kvalitetssikringsnetværk med deltagelse af politiske beslutningstagere fra undervisningsministerierne, nationale evalueringsorganer samt af repræsentanter for de europæiske sammenslutninger, der beskæftiger sig med videregående uddannelser.

Hvad angår skoleundervisningen har Rådet for nyligt vedtaget et forslag til en fælles henstilling om europæisk samarbejde om evaluering af kvaliteten i skoleundervisningen¹⁴. I denne henstilling opfordres medlemsstaterne især til at indføre gennemsigtige kvalitetssikringssystemer, og det henstilles til medlemsstaterne at opfordre skolerne til selvevaluering og til ekstern evaluering af andre skoler. I henstillingen opfordres Kommissionen til at tilskynde til samarbejde mellem skolerne og de nationale myndigheder, som er ansvarlige for vurderingen af skolerne, og til at fremme europæiske netværk. Europa-Parlamentets og Rådets henstilling forventes vedtaget i foråret 2001.

6. DET EUROPÆISKE SPROGÅR 2001

Afgørelsen om Det Europæiske Sprogår 2001 blev vedtaget den 17. juli 2000¹⁵. Sprogåret gennemføres i nært samarbejde med Europarådet. Målene for Det Europæiske Sprogår falder på flere niveauer:

- skabe større bevidsthed om den sproglige og kulturelle mangfoldigheds værdi i Den Europæiske Union,
- anspore til flersprogethed og til livslang indlæring af sprog,
- henlede opmærksomheden hos så stor en del af befolkningen som muligt på fordelene ved at besidde færdigheder i flere sprog som et centralt element i den enkeltes personlige og faglige udvikling, i interkulturel forståelse, i den fulde

¹³ EFT L 270 af 7. oktober 1998.

¹⁴ KOM(1999) 709 endelig af 24. januar 2000.

¹⁵ EFT L 232 af 14. september 2000.

udnyttelse af de rettigheder, der følger af unionsborgerskab, og i styrkelsen af virksomheders og hele samfundets økonomiske og sociale potentiale.

Den europæiske konference til lancering af Det Europæiske Sprogår vil finde sted den 18.-20. februar 2001 i Lund i forbindelse med det svenske formandskab.

7. KOORDINATION AF BESKÆFTIGELSESPOLITIKKER - LUXEMBOURG-PROCESSEN -

På Lissabon-topmødet blev målet om fuld beskæftigelse gjort til det overordnede langsigtede mål for den nye europæiske økonomi. På denne baggrund indarbejdede Kommissionen Luxembourg-processen i Lissabon-målene via retningslinjerne for beskæftigelsen for 2001, som blev godkendt af Rådet på topmødet i Nice. I de nye retningslinjer fastholdes den originale struktur med fire søjler (beskæftigelsesevne, iværksætterånd, tilpasningsevne og lige muligheder), og der tilføjes to nye horisontale emner, nemlig arbejdsmarkedsparternes rolle og betydningen af livslang uddannelse. Disse to emner er således blevet vigtige bestanddele af beskæftigelsesstrategien. Derudover udgør indikatorerne for livslang uddannelse en vigtig del af den kvantitative rapport i forbindelse med den fælles rapport om beskæftigelsen, som udgives hvert år inden for rammerne af Luxembourg-processen, og Kommissionens sammenfattende årsrapport, som Det Europæiske Råd på mødet i Lissabon opfordrede Kommissionen til at udarbejde. Indikatorerne anvendes på områder som undervisningsudgifter, tidligt skolefravald, e-learning og deltagelse i voksenuddannelse.

Det vigtigste finansielle instrument til støtte for Fællesskabets politik på beskæftigelses- og social- og arbejdsmarkedsområdet er Den Europæiske Socialfond, og et af dens fem prioriterede områder er livslang uddannelse.

8. UDVIKLING AF INDIKATORER FOR LIVSLANG UDDANNELSE OG INFORMATIONSSAMFUNDET

Kommissionen har lanceret en række aktiviteter i forbindelse med udvikling af relevante statistiske indikatorer til at overvåge de fremskridt der gøres henimod livslang uddannelse og et videnbaseret samfund. I februar 2000 nedsatte Eurostat en arbejdsgruppe om "Vurdering af livslang uddannelse", som andre af Kommissionens generaldirektorater, EU-agenturer og netværk samt medlemsstaterne, OECD og UNESCO har deltaget i. Den endelige rapport forventes i februar 2001, og vil indeholde en række anbefalinger om fremtidigt arbejde om det statistiske aspekt i livslang uddannelse. Den 28.-29. juni 2001 afholdes der et seminar om "vurdering af livslang uddannelse" med deltagelse af udbydere, producenter og brugere af statistikker samt forskere. Seminaret er en del af den strukturerede debat om memorandummet om livslang uddannelse.

9. FTU - "FREMME DE UNGES LYST TIL VIDENSKABELIG KARRIERE"

I januar 2000 vedtog Kommissionen meddelelsen "Mod et europæisk forskningsrum" (KOM(2000) 6 endelig), hvori den især foreslår at fremme de unges lyst til forskning og videnskabelig karriere. Ud fra den dobbelte kendsgerning, at forskning og teknologi ligger til grund for 25 til 50 % af den økonomiske vækst, men at der samtidig i alle EU-landene observeres en betydelig mangel på interesse for

videnskabelige studier hos de unge, anbefaler Kommissionen en bedre koordination af medlemsstaternes indsats hvad angår oplysningskampagner for unge.

I en anden meddelelse om "Realisering af det europæiske forskningsrum: Retningslinjer for EU's indsats inden for forskning" fra oktober 2000 (KOM(2000) 612 endelig) bekræfter Kommissionen, at den vil træffe foranstaltninger med henblik på at støtte indsatsen for uddannelse af unge i de videnskabelige discipliner, efter fremlæggelsen af det næste rammeprogram i februar 2001.

10. FORBEREDELSE AF EN SAMMENFATTENDE RAPPORT TIL EU-TOPMØDET I STOCKHOLM

Kommissionen vedtog den 27. september en meddelelse om de strukturelle indikatorer¹⁶, som den har til hensigt at anvende i den sammenfattende rapport forud for topmødet i Stockholm. Hvad angår almen og faglig uddannelse er der fastlagt tre indikatorer: de offentlige udgifter til uddannelse, voksnes deltagelse i almen og faglig uddannelse, og antallet af unge, der forlader skolen for tidligt, og som ikke fortsætter med anden uddannelse eller erhvervsuddannelse. Der bør udarbejdes en fjerde indikator vedrørende skolernes adgang til Internettet.

¹⁶ KOM(2000) 594 endelig af 27. september 2000.